

ФРЕНК О'КОННОР – СПІВАК ІРЛАНДСЬКОГО НАРОДУ

У статті робиться спроба познайомити читача з постаттю видатного ірландського майстра оповідання Френка О'Коннора, розповісти про його життєвий шлях та творчість.

Ключові слова: оповідання, Ірландія, Френк О'Коннор.

В статтє делается попытка познакомиться читателя с личностью известного ирландского мастера рассказа Фрэнка О'Коннора, рассказать про его жизненный путь и творчество.

Ключевые слова: рассказ, Ирландия, Фрэнк О'Коннор.

The article introduces the reader to the prominent figure and outstanding Irish master of a short story Frank O'Connor, his life and his works.

Key words: short story, Ireland, Frank O'Connor.

Постать Френка О'Коннора широко відома читачам і критикам Європи та США. Освічені американці пишануться тим фактом, що цей майстер оповідання, «Чехов» ірландської літератури, як назвав його поет та драматург Вільям Батлер Сйтс, провів певний період свого життя в їх країні. Втім, творчість Френка О'Коннора не вивчається в Україні, і його ім'я залишається незнайомим для багатьох літературознавців. Тож, метою цієї невеличкої розвідки є висвітлити життєвий шлях та діяльність цього ірландського автора.

В одній із своїх праць доктор університетського коледжу Корку, Ірландія, Хіларі Леннон сказав, що писати про Френка О'Коннора досить важко, тому що, незважаючи на його величезний внесок і важливість останнього для ірландської літератури, його роботи та життєвий шлях потерпають від нехтування критиків. Водночас, було зроблено декілька спроб проаналізувати й інтерпретувати творчість та життя цього митця. Серед них можна назвати роботи Вільяма Томорі *Френк О'Коннор* (1980), Моріса Волгелернтера *Френк О'Коннор: Передмова* (1977), Майкла Стайнмана *Френк О'Коннор за роботою* (1990), Джеймса МакКеона *Френк О'Коннор: Життя* (1998), Роберта Еванса та Ричарда Харпа *Френк О'Коннор: нові перспективи* (1998). Проте, наголошує Леннон, тільки у 1998 році американському літературознавцю Джеймсу Меттьюзу вдалося створити критичну біографію Френка О'Коннора (*Голоса: життя Френка О'Коннора*) [1].

Таке ігнорування з боку літературних критиків має під собою декілька підстав. З одного боку, Френк О'Коннор не був типовим ірландцем, яким би ми могли його уявити, а саме звичайним героєм анекдотів, частим відвідувачем пабів, баламутом або романтичним мандрівником. Насправді, дуже важко знайти будь-яку незвичайну, ексцентричну рису його характеру, навколо якої можна було б створити цілісний образ видатного митця. З іншого боку, він був простим, звичайним представником ірландського народу, як і багато його персонажів.

Френк О'Коннор – це псевдонім Майкла О'Донована, народженого 17 вересня 1903 року у місті Корк, Ірландія. Він був єдиним сином хатньої служниці Мінні О'Коннор та солдата Майкла О'Донована. Хлопчик народився, коли батько воював, і коли останній повернувся, то життя на краще не повернулось. Його дитинство пройшло у бідності, бо батько не був спроможний мати постійну роботу через п'янство. І так як мати забезпечувала сім'ю більш-менш постійним заробітком, то саме вона значно вплинула на Френка – сприйняття світу та майбутнє життя. Хлопчик часто не ладнав з батьком, через погане ставлення останнього до матері. Саме тому він взяв мамине прізвище як псевдонім, коли почав писати. Водночас, псевдонім надавав йому можливість уникати втручання роботодавців у його літературну діяльність [2: 329].

Для того, щоб мати достатнє уявлення про дитинство письменника, достатньо тільки прочитати його спогади-оповідання *Єдина дитина*. На початку 20 сторіччя дітлахи Корку проводили свій вільний час на вулиці, тому що мало хто з них міг запросити товариша додому, та й коли батьки поверталися з роботи, то діти були тільки зайвим клопотом. Люди жили в тісноті, і майже у кожній сім'ї було дещо, що треба було приховувати від сторонніх очей: старенька бабуся або батько-п'яниця, або просто той факт, що у будинку немає чого їсти [3].

За словами Френка О'Коннора, діти збиралися компаніями, які різнилися одна від одної суспільним статусом їх батьків. Френк же не дуже любив проводити вільний час з однолітками свого кола, бо волів належати до людей, яким суджено від народження мати чоботи та освіту. Окрім природного тяжіння до знань, яке він мав, він розумів, що це єдиний шлях вибратися з того становища, у якому знаходився. Тому ті старі журнали, брошури, путівники та розмовники, які перепадали йому інколи з маминої роботи, допомагали хлопцеві уявляти той світ і життя, про які людина його кола не могла б навіть мріяти.

Френк О'Коннор отримав початкову освіту у національній школі святого Патріка, де у той час працював Деніел Коркері, відомий ірландський політик, письменник та вчитель, який вивчав ірландську поезію 18-го століття. Згодом Френк відвідував середню школу Північного монастиря та технікум, і вже у чотирнадцять років він почав працювати на Великій Південній та Західній залізниці. Усвідомлюючи, що це не є його покликанням, юнак багато вчиться під керівництвом свого вчителя і товариша Деніела Коркері у бібліотеках міста, захоплюється ірландською мовою та культурою. Він також вивчає німецьку та французьку мови, адже вважає за необхідне кожній освіченій людині їх знати.

Слід зазначити, що на початку 20 століття Ірландія боролася за незалежність від Великої Британії. Ідея національного ідеалізму захопила багатьох, і вже у 1918 році Френк приєднався до Першої бригади ірландських добровольців (ІРА) та приймає участь у спротиві британському пануванню. Результатом боротьби за незалежність стало підписання англо-ірландського договору у 1921 році, за яким північна Ірландія залишалася автономним домініоном у складі Британської імперії, у той час як південна частина Ірландії ставала незалежною країною. Такий договір спричинив розкол у лавах націоналістів і, відповідно, призвів до громадянської війни між націоналістами (Ірландською республіканською армією) та прихильниками договору. Під час громадянської війни (червень 1922 – травень 1923) Френк О'Коннор був військовим репортером, але дуже скоро його було заарештовано та ув'язнено у Горманстоні, графство Міт. Коли Френка звільнили, йому було двадцять років. Він не мав ані роботи, ані грошей. А той факт, що він був на

стороні переможених націоналістів, робив неможливим для нього знайти гарну посаду при новому уряді. Проте, знання ірландської мови дуже допомогло, бо за новими правилами всі вчителі мали оволодіти ірландською мовою, і це дало Френкові змогу давати приватні уроки та заробляти на життя.

Варто віддати належне уряду нової країни, який намагався певним чином зберегти національну ідею в освіті. Повсюди створювалися сільські бібліотеки, і відчувався брак освічених бібліотекарів. Ці нові установи були досить дивними. З одного боку, каталог «Три тисячі найкращих книг», створений кимось у Белфасті, був далеко не найкращим для виховання естетичного смаку пересічного читача. З іншого боку, наголос у таких бібліотеках був не на масовості, кількості книжок, а на академізмі. Тобто для науковця це був рай, бо окрім згаданого каталогу вибір книжок був не гіршим ніж у бібліотеках провідних університетів, хоча вони були в одному екземплярі. Тож для Френка О'Коннора це, по-перше, була єдина можливість отримати офіційну роботу. По-друге, він мав змогу задовольняти свою жагу до знань та читати твори найкращих письменників. Саме тут молодий письменник перечитував російську та європейську літературу, насолоджувався поезією Єйтса.

Через деякий час Френк О'Коннор потоваришував з Джорджем Вільямом Расселом, відомим ірландським поетом, художником і теософом, який зробив великий внесок у відродження ірландської культури та працював у той час редактором газети *Airish Steit-smen*. Останній не тільки запропонував Френку О'Коннору друкувати його твори, але й познайомив його з Єйтсом. Відтоді дружні посиденьки з Єйтсом стали звичайною справою. Навіть коли Френк О'Коннор жив у іншому місті, він приїздив до поета.

Коли Френк О'Коннор повернувся до рідного Корку, він продовжив працювати у бібліотеці та вивчати ірландську мову середніх і давніх віків, згодом письменник приєднався до Драматичного гуртка Корку та разом з Єйтсом у 1932 році став членом-засновником Ірландської академії з літератури, яка нагороджувала свого часу таких відомих діячів як Бернард Шоу (1935), Джордж Рассел (1935), Вільям Єйтс (1935), Дуглас Хайд (1937), Едіт Сомервілл (1941), Еон МакНейл (1944), Стівен Гвін (1949), Шеймас О'Салліван (1957), Остін Кларк (1968), Мері Лавін (1974) та Джон Хьюїт (1984).

Перша дебютна збірка Френка О'Коннора *Гості нації* з'явилася на світ у 1931 році, і її основною темою була боротьба за національну незалежність ірландського народу. З цього часу письменник став постійним і плідним автором оповідань для журналу *Нью Йоркер*, а згодом і для *Нью Йорк Таймз Ревю*, *Airish Таймз*, *Ель Ревю*, *Нью Steit-smen* та інших. Френк О'Коннор писав не тільки художню прозу, він також займався літературною критикою, писав дорожні нотатки, багато перекладав з ірландської мови. У тридцяті роки світ побачили такі збірки як *Яблуко розбрату* (1936), *Троє літніх братів* (1936), *Святий та Мері Кейт* (1936), переклад з ірландської *Гніздо дикої пташки* (1932) та інші.

У 1935 році письменник став членом ради директорів Театру Абатства у Дубліні, одним із засновників якого був Вільям Батлер Єйтс, а через два роки його директором. Він обіймав цю посаду аж до 1940 року, коли звільнився через конфлікт з новими членами ради директорів через рік після смерті Єйтса. На той момент О'Коннор був переконаний, що часи змінилися і для письменника більше немає місця у громадському житті. До речі, працюючи у театрі, митець спробував себе у написанні драматичних п'єс, створивши *Кишеню часу* та у співавторстві драми *Непереможні* та *Скеля Мойсея*.

Сорокові роки були досить плідними у творчому плані, але досить важкими. На початку декади Френк О'Коннор працював у компанії Бі-бі-сі в Лондоні. Водночас він дуже багато перекладав і писав. Проте його громадянська позиція перешкоджала його роботі. Попередня громадянська війна перетворила письменника з романтичного націоналіста на розчаровану людину, яка виступала проти уряду нової вільної країни та проти політики, яку провадила католицька ірландська церква. Він дуже любив свою країну і все ще сподівався, що одного дня Ірландія таки об'єднається. Френк О'Коннор також відкрито засуджував позицію Ірландії під час Другої світової війни. Звичайно ж, що письменник піднімав питання, які хвилювали його, у своїх творах. Саме тому під час другої світової війни його ім'я було включено можновладцями до «чорного списку», в результаті чого митець втратив вигідну роботу на радіо Бі-бі-сі, його сім'я не отримувала продовольчі картки та зазнавала фінансові труднощі протягом сорокових. З цих самих причин багато з його робіт було заборонено в Ірландії, приміром *Голландська душа* (1940), *Тризеуччя* (1947), *Нотатки мандрівника* (1951) та переклад книги Брайана Меррімана з ірландської *Північний суд* (1945). Звичайно, що все це не співпадало з поглядами письменника на культурний розвиток Ірландії, і у 1950 році він вирішив прийняти запрошення викладати у Сполучених Штатах Америки, де було опубліковано багато з його оповідань і де вони мали великий успіх. Протягом сорокових також вийшли збірки *Три повісті* (1941), *Желе з диких яблук* (1944), *Збірка оповідань* (1946). Деякі ж оповідання звучали на Бі-бі-сі як радіоп'єси [1].

Наступну декаду Френк О'Коннор працював у США та багато писав для американських журналів. Успіх письменника в Америці та майже нехтування його доробку в Ірландії можна пояснити ще й тим фактом, що перша половина двадцятого століття в Ірландії була під знаком трьох китів: Сйтса, Джойса та Бекетта. Експерименти із стилем та техніками написання прози цих великих майстрів залишили у тіні жанр оповідання як такий. У той же час стрімкий розвиток преси у США зумовлював зацікавлення журналів у співробітництві з багатьма відомими письменниками, які творили у жанрі оповідання, бо він якнайкраще підходив їм за форматом та користувався попитом читачів. Ще Едгар По писав, що оповідання, це історія, яка може бути прочитана за один раз, тож читач не залишиться незадоволеним. Редактори зрозуміли це і заохочували відомих письменників високою платнею. Водночас письменники мали змогу апробувати нові ідеї майбутніх романів у цих оповіданнях, це був потужний стимул розвивати манеру письма. Серед американських митців активним донором своїх оповідань був Френсіс Скотт Фіцджеральд. Також у пресі публікували свої твори Ернест Хемінгвей, Джон Стейнбек, Джін Стаффорд, Юдора Велті, Джером Девід Селінджер, Фленнері О'Коннор та інші.

Тож протягом п'ятдесятих окрім публікації своїх оповідань у пресі Френк О'Коннор опублікував шість збірників оповідань, серед яких збірка ностальгічних оповідань *Сімейні справи* (1956). Також світ побачила збірка критичних есе *Дзеркало на шосе* (1956) та переклади у формі антології *Королі, лорди та громада* (1959).

Шалений успіх ірландця в Америці підтверджує і той факт, що в одній із своїх промов 1963 року Джон Кеннеді послався на твір Френка О'Коннора, бо кожен освічений американець знав цього письменника. До речі, творчість митця і зараз є програмною в США в курсі літератури ХХ століття [4: 91-106].

У 1960 році Френк О'Коннор повернувся до Ірландії. Протягом наступних шести років він написав критичну роботу про оповідання *Самотній голос* (1962), огляди для *Нью Йорк Ревю*, відредагував книгу *Золота скарбниця Ірландської віршованої поезії 600-1200 нашої ери* (1967) та продовжив працювати над створенням ще однієї збірки оповідань.

Помер письменник 10 березня 1966 року, залишивши по собі 11 зібрань оповідань, два романи, одну збірку поезії, біографію та автобіографію, три книжки з розповідями про мандрівки Ірландією, вісім п'єс, три вибрані антології Ірландської прози, п'ять збірок літературної критики та більше трьохсот статей і оглядів стосовно питань культурного, соціального та політичного життя.

Френк О'Коннор був дуже плідним письменником, і варто сказати, що він був тим рідкісним прикладом, коли роботи митця одночасно серйозні та зворушливі. Романтичний запал захоплення національною ідеєю пройшов, але бажання відновлювати ірландську культуру вплинуло на тематику творів письменника. Френк О'Коннор писав про проблеми «маленького ірландця», його тривоги та прагнення, про життя провінційних містечок. Водночас, він був дуже вимогливим до себе. Він експериментував з матеріалом, використовуючи модерністські техніки та ідеї. Задля кращого результату міг переписувати твір багато разів. Так, приміром, оповідання *Іуда* змінювалось протягом багатьох років. Перша його публікація з'явилася у 1947 році під назвою *Ніч зірок*, а остання версія була надрукована аж у 1964 році. Найбільшою проблемою для автора був образ Кіті. Щоб зробити її емоційним каталізатором, який змінить життя Джері, щоб досягти необхідного балансу між її невинністю та привабливістю, Френк О'Коннор постійно змінював її образ від люблячої дружини головного героя та відданої матері його дітей до егоїстичної невістки. Фінальна ж версія зовсім інша та більш лаконічна [5].

Після смерті ірландця його доробок нехтувався на його Батьківщині. І тільки наприкінці ХХ століття літературні критики із зацікавленням звернулись до його постаті. Сучасні науковці отримали друге дихання, осмислюючи по-новому літературний процес на відстані часу. Деякі з них погоджуються з Сйтсом і стверджують, що Френк О'Коннор зробив для ірландської літератури так само багато, як і Антон Чехов для російської. Тож, Мюнстерський літературний центр міста Корк з 2000 року проводить фестиваль імені Френка О'Коннора, присвячений оповіданню. Цей фестиваль вважається одним з найдовших щорічних фестивалів. Між іншим, існує також Міжнародна нагорода у жанрі оповідання імені Френка О'Коннора за найкращу збірку оповідань англійською мовою, що з'явилася протягом року, який передувє фестивалю. Отже бачимо, що творчість Френка О'Коннора залишається актуальною для зарубіжних літературознавців та письменників, вона привертає увагу читачів, а тому не може залишатися непоміченою для українських науковців.

ЛІТЕРАТУРА

1. Frank O'Connor: Man of Letters (2011) [Електронний ресурс] / Lennon Hilary. – Режим доступу: http://frankoconnor.ucc.ie/introduction_to_foc.php?teanga
2. Saul G.B. A Consideration of Frank O'Connor's Short Stories / Saul George Brandon // Colby Quarterly. –1963. – Vol. 6, Issue 8. December. – P. 329–342.
3. Единственное дитя [Електронний ресурс] / О'Коннор Фрэнк. – Режим доступу: http://www.modernlib.ru/books/okonnor_frenk/edinstvennoe_ditya/read/

4. Harris R. Best Short Stories. Short Stories for Teaching Literature and Developing Comprehension. Advanced level / Harris Raymond. – Providence, Rhode Island: Jamestown Publishers, Inc., 1980. – 557 p.
5. Frank O'Connor at Work [Електронний ресурс] / Steinman Michael A. – Режим доступу: <http://books.google.com.ua/books?id=sQBZpJUw8RcC&pg=PA37&lpg=PA37&dq=judas+by+frank+o%27connor&source=bl&ots=08genc1H19&sig=pR1gcQjGRN-tMX7pkL9wdeQ2OA&h>
6. tMX7pkL9wdeQ2OA&h

УДК 821.512.161-3

Прушковська І.В.
(Київ, Україна)

БЛУДНИЦЯ ЯК ТРАГІЧНИЙ ПЕРСОНАЖ ТУРЕЦЬКОЇ ДРАМАТУРГІЇ КІНЦЯ ХХ СТ.

У статті проаналізовано образ блудниці, представлений у турецькій драматургії кінця ХХ ст., виділено типи героїнь легкої поведінки, окреслено причини появи негативно забарвленого образу сучасної жінки.

Ключові слова: блудниця, трагічний персонаж, турецька драматургія.

В статтє проанализированы образ блудницы, представленный в турецкой драматургии конца ХХ в., выделены типы героинь легкого поведения, обозначены причины появления негативно окрашенного образа современной женщины.

Ключевые слова: блудница, трагический персонаж, турецкая драматургия.

The article analyzes the image of woman represented in the Turkish drama of the late twentieth century, selected types of heroines of easy virtue, outlined the causes of negatively colored image of the modern woman.

Keywords: whore, a tragic character, Turkish drama.

Намагання турецьких драматургів поставити проблему кардинальних змін у суспільстві, що проявляються у втраті усвідомлення вродженої цінності людини, виборі життя більш низького через розмін чеснот реалізуються шляхом звернення до образу блудниці. «Осучаснення» втручається у спосіб життя суспільства, яке кардинально змінюється з часів періоду Танзімату. Проблема блудництва як поняття нецноти жіночої статі знаходить відображення її апокаліптичності у священних книгах, а пізніше трактування цього симптому зміни принципів узагальнюється на явища суспільного характеру. Аналіз жіночого образу розпуніщи, повії, зображеного у творах турецьких драматургів, є порівняно **новим**, тому дана спроба має на меті встановити позиції інтелектуального задуму авторів драм, чим і зумовлена **актуальність** обраної теми. **Об'єктом** дослідження є концептуальні та узвичаєні рівні образу блудниці у турецькій драматургії кінця ХХ ст.